

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**  
**ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**  
Кафедра фінансів

**РЕФЕРАТ**

**кваліфікаційної роботи**

зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»  
за магістерською програмою професійного спрямування  
«Фіскальне та митне адміністрування»

з теми:

**«Податковий контроль в Україні»**

Виконавець:  
студентка факультету фінансів та  
банківської справи  
Мачука В.О.

Науковий керівник  
к.е.н., доцент Луценко І.С

ОДЕСА - 2020 р.

## ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

**Актуальність теми кваліфікаційної роботи.** Податковий контроль як функція державного управління – одна з головних проблем, що постає перед органами виконавчої влади України на нинішньому етапі розвитку економіки. Суперечності в основних теоретичних і методологічних питаннях зумовлюють необхідність аналізу окремих суджень стосовно цієї ланки державного управління. Тому в сучасних соціально-економічних умовах надзвичайної актуальності набувають питання діяльності органів державної влади щодо реалізації контрольно-наглядової функції у сфері оподаткування.

Питанням податкового контролю присвячено роботи С. Богачова, О. Жигаленко, Т. Кравцової, І. Литвинчук, І. Луценко, Г. Нестерова, О. Ногіної, Л. Сибагатуліної, Ю. Соловйової, Д. Французова, А. Чередніченко, Л. Черномордова, Т. Шашкової та ін. Однак проблематика податкового контролю розглядається дослідниками неоднозначно. Стосовно цього існують діаметрально протилежні погляди. Одні дослідники вважають, що податковий контроль є неодмінною складовою державного фінансового контролю, інші – самостійним видом контролю. Крім того, одні автори ототожнюють податкову перевірку і податковий контроль, інші зазначають підпорядкований характер цих понять. Ось чому подальших досліджень потребують питання організації податкового контролю.

Подальший розвиток податкової служби неможливий без розроблення комплексної системи оцінювання ефективності податкового контролю, що дозволить визначати дієвість елементів податкового контролю, сприятиме прозорості податкових відносин. Податковий контроль в Україні потребує правового закріплення основних елементів його системи, принципів здійснення, завдань та функцій; методики проведення його основних видів, а також розроблення нових підходів управління професійними, морально-етичними, психологічними аспектами діяльності персоналу податкової служби. Все це має сприяти протидії ухиленню від оподаткування, формуванню довіри до податкової служби.

Важливість вирішення зазначених проблем обумовили вибір теми кваліфікаційної роботи, визначили його мету та завдання.

**Мета і завдання кваліфікаційної роботи.** Мета кваліфікаційної роботи - обґрунтування теоретико-практичних засад ефективного податкового контролю та напрямів удосконалення його дієвості в Україні.

Виходячи з мети дослідження до роботи поставлено наступні завдання:

- дослідити сутність податкового контролю: поняття, функції та його принципи;
- висвітлити види, форми та методи податкового контролю;
- розкрити організацію та методику здійснення податкового контролю;
- визначити критерії оцінювання ефективності податкового контролю;
- здійснити моніторинг ефективності здійснення податкового контролю в Україні;

- дослідити податковий контроль за трансфертним ціноутворенням в Україні;
- спрогнозувати коефіцієнти ефективності контрольної діяльності Державної податкової служби України;
- проаналізувати світовий досвід здійснення податкового контролю та можливості запровадження його в українську практику;
- запропонувати шляхи вдосконалення податкового контролю в Україні.

**Об'єктом кваліфікаційної роботи** є процес здійснення податкового контролю.

**Предметом кваліфікаційної роботи** є сукупність теоретичних, організаційних та прикладних аспектів функціонування податкового контролю в Україні.

**Методи дослідження кваліфікаційної роботи.** Методологічною базою дослідження є сукупність загальнонаукових і спеціальних прийомів і методів дослідження. В ході теоретичних та прикладних розробок використовувалися наступні методи: історичний метод – для дослідження історичного розвитку податкового контролю; статистико-економічні методи – для оцінки ефективності здійснення податкового контролю; метод прогнозування – для прогнозування коефіцієнтів ефективності контрольної діяльності Державної податкової служби України; метод порівняння – при вивченні зарубіжного досвіду створення системи податкового контролю та шляхів її удосконалення; аналітичний метод - при розгляді динаміки податкових надходжень за відповідний період; метод кореляційно-регресійного аналізу – для здійснення прогнозу податкових надходжень бюджету на 2020 – 2021 рр.; абстрактно-логічний метод – при формулюванні висновків.

**Особистий внесок.** Наукові положення, висновки і пропозиції дослідження, які виносяться на захист, одержані автором самостійно.

**Інформаційною базою кваліфікаційної роботи** є законодавчі і нормативно-правові акти які регламентують податкові відносини, податкове адміністрування і проведення податкового контролю; наукові дослідження вітчизняних і зарубіжних вчених, матеріали науково-практичних конференцій, статистична та фінансово-економічна інформація Державної служби статистики; Internet-ресурси офіційних веб-сторінок державних органів виконавчої влади України та інших країн. Для оцінювання ефективності податкового контролю використовувалися дані Державної податкової служби України.

**Науковою новизною отриманих результатів** є теоретичне обґрунтування та практичне вирішення сукупності завдань пов'язаних із удосконаленням податкового контролю. Більш повно теоретичні та практичні здобутки кваліфікаційної роботи, що визначають її наукову новизну полягають у наступному:

- набули подальшого розвитку напрями удосконалення системи податкового контролю, які враховують інтеграційні процеси в Україні;

- набули подальшого розвитку оцінювання ефективності та результативності податкового контролю.

**Практичне значення одержаних результатів** полягає в тому, що представлені напрямки удосконалення можуть бути використані в роботі Податкової та Митної служби України при розробці нормативно-правових актів, у роботі науково-дослідних установ та навчальному процесі.

**Структура кваліфікаційної роботи.** Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 116 сторінок друкованого тексту, містить 15 таблиць 10 рисунків. Список використаних джерел нараховує 112 найменування та займає 11 сторінок.

## ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі **«Теоретичні засади податкового контролю»** досліджено сутність податкового контролю та визначено його функції та принципи; розглянуто види та методи податкового контролю; описано організацію та методику здійснення податкового контролю.

У другому розділі **«Сучасна практика та проблематика ефективності здійснення податкового контролю в Україні»** проведено моніторинг ефективності здійснення податкового контролю в Україні; проаналізовано податковий контроль за трансфертним ціноутворенням в Україні; здійснено прогноз коефіцієнтів ефективності контрольної діяльності Державної податкової служби України.

У третьому розділі **«Перспективні напрямки удосконалення податкового контролю в Україні»** узагальнено світовий досвід здійснення податкового контролю та можливості запровадження його в українську практику; запропоновано шляхи удосконалення податкового контролю в Україні.

## ВИСНОВКИ

1. У результаті дослідження сутності податкового контролю було встановлено, що існує безліч його трактувань. Проте, найбільш точним вважаємо таке трактування: це послідовна сукупність дій та операцій щодо перевірки фінансових, податкових і пов'язаних з ними питань діяльності суб'єктів господарювання із застосуванням специфічних форм, методів, обумовлених мобілізацією податків до бюджету. Також, визначили мету податкового контролю та завдання, його об'єкт, суб'єкт та предмет, джерела інформації. Визначено чотири функції податкового контролю: облікова, профілактична, інформаційна, мобілізуюча. Зазначили головні принципи податкового контролю: загально-правові, загально-управлінські, спеціальні.

2. Податковий контроль – це складна система управління, яка має свої особливості, розглянувши їх ми виділяємо такі види податкового контролю: попередній, поточний, заключний. Податковий контроль здійснюється шляхом реалізації державними органами спеціальних заходів, які називають формами податкового контролю. До форм ми відносимо: ведення обліку платників податків, інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності органів податкової служби, перевірки та звірки відповідно до вимог Податкового кодексу. До методів податкового контролю нами віднесено такі контрольні процедури як: формальна, логічна та арифметична перевірка документів; юридична оцінка господарських операцій, що відображені в документах; зустрічна перевірка; економічний аналіз (для документального податкового контролю); отримання пояснень; огляд приміщень, і територій, що використовуються для отримання доходу (прибутки); інвентаризація.

3. Досліджуючи організацію та методику здійснення податкових перевірок ми встановили, що перевірки проходять в п'ять етапів, а саме: перший етап – це планування контролю; другий етап – це доперевірочний (превентивний) контроль; третій етап – це поточний контроль; четвертий етап – завершальний етап; п'ятий етап – виконання приписів.

4. Досліджуючи критерії здійснення ефективності податкового контролю виділили такі: динаміка податкових надходжень у доходах Зведеного бюджету України та їх питома вага у доходах Зведеного бюджету України, динаміка макроекономічного навантаження контрольно-перевірочних заходів, динаміка кількості документальних перевірок та донарахованих грошових зобов'язань за актами перевірок, динаміка кількості проведених документальних податкових перевірок за видами, динаміка результатів здійснення фактичного податкового контролю, динаміка рівня погашення узгоджених грошових зобов'язань та рівня узгоджених грошових зобов'язань, визначених за результатами документального та фактичного податкового контролю юридичних осіб, результати податкового контролю за розрахунковими операціями, результати податкового контролю за валютними операціями, кількість проведених податкових перевірок органами Державної податкової служби України та динаміка показника ефективності податкових перевірок.

5. Проведення моніторингу ефективності здійснення податкового контролю показало, що важливим показником є динаміка податкових надходжень у Зведений бюджет. У 2019 році питома вага податкових надходжень у доходах Зведеного бюджету становить 83%. Тому ефективна робота контролюючих органів і добросовісність платників податків відіграють важливу роль у наповненні державного бюджету. За період 2014-2019 рр. рівень навантаження контрольних заходів на макро рівні скоротився з 0,51 % від обсягу ВВП у 2014 р. до значення 0,33 % у 2019 р. З одного боку,

це може свідчити про відносне зростання у цих роках податкової культури та податкової дисципліни у суспільстві, а також ефективності податкового контролю. Проте з іншого боку, можливо, податковий контроль був неефективним, тому і донарахування за результатами контролю зменшувалися. Також за період 2014-2019 рр., маємо тенденцію до зменшення кількості документальних перевірок, причому донарахування грошових зобов'язань за результатами актів документальних перевірок збільшуються. Це також свідчить про підвищення ефективності податкового контролю. Крім того, останніми роками найбільша увага при проведенні позапланового контролю приділяється відпрацюванню учасників схем ухилення від оподаткування з податку на додану вартість. Так, у 2019 р. в межах комплексного контролю податкових ризиків перевірка охоплено 3,2 тисяч вигодонабувачів за результатами яких донараховано грошових зобов'язань з ПДВ - 6,4 млрд.грн. Проте, неефективним залишається контроль за погашенням узгоджених грошових зобов'язань. За останні два роки узгоджені грошові зобов'язання за актами податкових перевірок погашаються у 2018 р. на 22,4 %; у 2019 р. на 18,7% та починаючи з 2016 р. Мають тенденцію до скорочення. Це свідчить про погіршення якості проведення контрольних заходів податкових органів та фінансової дисципліни платників податків. Варто відмітити, що податкові органи ефективно проводили контроль й за розрахунковими операціями у період 2017-2019 рр., що дало можливість бюджету країни отримати додатково фінансові ресурси у розмірі 503,1 млн. грн.

6. Проведення оцінювання ефективності податкового контролю показало, що її рівень останніми роками підвищується. Це дозволяє бюджету країни отримувати більше додаткових фінансових ресурсів з метою виконання функцій держави. Втім, незадовільною залишається якість проведення контрольних заходів податкових органів та фінансова дисципліна платників податків, що негативно впливає на рівень погашення донарахованих та узгоджених з платниками податків сумм грошових зобов'язань за результатами перевірок, а результатом є недоотримання фіскальних надходжень доходів Зведеного бюджету країни.

7. Досліджуючи податковий контроль за трансферним ціноутворенням, було встановлено, що у 2020 році запроваджено деякі зміни у порядку звітування суб'єктів господарювання. Динаміка дослідження кількості розпочатих та завершених перевірок щодо контрольованих операцій показує, що у 2019 році завершено 16 перевірок, що є досить низьким показником порівняно з 2017 та 2018 роками. Також у 2019 році встановлено 163 факти порушень щодо неподання/несвоєчасного подання звітів про контрольовані операції та неповного відображення проведених операцій у поданому звіті. Застосовано штрафні санкції на загальну суму 31,7

млн. грн, з яких узгоджено 12,0 млн гривень, до бюджету надійшло 4,2 млн гривень штрафних санкцій.

8. У результаті проведеного прогнозу кількості проведених контрольно-перевірочних заходів та кількості донарахованих грошових коштів за результатами контрольно-перевірочної роботи у 2021 році зробили висновок, що кількість перевірок, які буде здійснювати Державна податкова служба України матиме тенденцію до зменшення, а результативність цих заходів у роках зменшення залишиться стабільно високою та навіть збільшиться. Так, у 2020 р. кількість донарахованих грошових коштів за результатами контрольно-перевірочної роботи складатиме 38,7 млрд гривень, а у 2021 – 40 млрд гривень, а кількість проведених контрольних заходів Державною податковою службою буде зменшуватись й надалі, що у 2020 р. складатиме – 19 тис перевірок, а у 2021 – 16 тис перевірок. Таким чином, результативність контрольних заходів Державної податкової служби України за результатами прогнозування залишатиметься на високому рівні.

9. Проведений аналіз сучасних тенденцій реформування і модернізації системи податкового адміністрування в практиці зарубіжних країн виявляє необхідність вирішення ряду завдань з метою підвищення його ефективності в Україні. Як показують дослідження, в багатьох країнах вдосконалення податкового адміністрування і посилення податкового контролю відбувається за рахунок трансформації взаємовідносин платників податків і податкових органів. Більшість країн з розвиненим податковим адмініструванням прийшло до висновку, що побудова відносин на основі професіоналізму службовців податкових органів і довіри платників податків позитивно впливає на підвищення їх законслухняності, добровільну сплату податків і на податкові надходження в цілому.

10. Основні шляхи вдосконалення податкового контролю в Україні є такі:

— активізацію роботи регулюючих органів у сфері оподаткування до формування у платників податків податкової свідомості та податкової культури, включаючи добровільну сплату податків та інших обов'язкових платежів;

— попереднє і обов'язкове інформування громадськості про майбутні зміни в податковому законодавстві;

— удосконалення механізмів і методів податкового контролю для скорочення перевірок підприємств і підвищення їх якості.

Також за відсутності ефективного методу відбору платників податків для перевірок виділили такі методи відбору:

— концентрація основних ресурсів податкових органів для роботи з великими платниками податків, на які припадає значна частина податкових надходжень;

— вибір тих платників податків (або категорії платників податків), у яких в минулому були виявлені порушення;

— порівняння деяких показників роботи платників податків, вказаних в конкретних деклараціях, з середнім значенням цих показників, розрахованих для всіх платників податків в цій категорії. Ті платники податків, в деклараціях яких, значення цих показників особливо сильно відхиляються від середнього значення, вибираються для перевірки.

Важливим завданням є також прийняття загальноприйнятих стандартів державного фінансового контролю, що створить організаційно-методичну основу для діяльності контролюючих органів.

Основними напрямками вдосконалення існуючого механізму організації та проведення податкового контролю є:

1. Забезпечення умов для підвищення рівня добровільного дотримання податкового законодавства платниками податків (спеціальні профілактичні програми, семінари зі спеціальних питань);

2. Розробка та впровадження чіткого законодавства щодо механізму і процедур кожного податку, який би мінімізував втрати від обходу від сплати податків;

3. Зміна пріоритетів контролю від чисто фіскального напрямку до безпосереднього обслуговування платників податків;

4. Поліпшення систем інформаційної взаємодії з усіма хто пов'язаний з контролюючими інституціями як в середині держави так і співробітництво з міжнародними організаціями.



## АНОТАЦІЯ

кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього ступеня магістра

Мачуки В.О.

«Податковий контроль в Україні»

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, 2020 рік

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел.

У роботі розкривається актуальність дослідження за обраним напрямом, ставиться проблема, мета і завдання дослідження, визначаються предмет та об'єкт дослідження.

У кваліфікаційній роботі розглядаються теоретичні засади податкового контролю, а саме: висвітлюється сутність та визначається ретроспектива розвитку податкового контролю.

Проведено моніторинг ефективності здійснення податкового контролю та прогнозовано їх надходження до державного бюджету України на 2020-2021 роки; виявлено їх вплив на реальний сектор економіки.

Розглянуто можливості запровадження податкового аутсорсингу з метою підвищення ефективності податкового контролю.

В процесі роботи зроблено висновки та пропозиції щодо перспективних напрямків вдосконалення податкового контролю в Україні з метою забезпечення розвитку податкової системи.

**Ключові слова:** податковий контроль, доходи державного бюджету, податкові надходження, трансфертне ціноутворення, коефіцієнти ефективності, макроекономічне навантаження.

## ANNOTATION

qualification work for a master's degree

Machuka V.

«Tax control in Ukraine»

Odessa National University of Economics

c. Odessa, 2020

Qualification work consists of an introduction, three sections, conclusions and a list of sources used.

The paper reveals the relevance of the study in the chosen direction, sets the problem, purpose and objectives of the study, determines the subject and object of the study.

The qualification work considers the theoretical principles of tax control, namely: the essence is highlighted and a retrospective of the development of tax control is determined.

The fiscal efficiency of tax control was monitored and their receipts to the state budget of Ukraine for 2020-2021 were forecast; their influence on the real sector of the economy is revealed.

Possibilities of introduction of tax outsourcing for the purpose of increase of efficiency of tax control are considered.

In the course of the work, conclusions and proposals were made on promising areas for improving tax control in Ukraine in order to ensure the development of the tax system.

**Key words:** tax control, state budget revenues, tax revenues, transfer pricing, efficiency ratios, macroeconomic capacity.